HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) תוספתא דב"ב פ"י ה"ו ע"ש ב"מ לט: ב"ב נא. פו. קנ:, ב) [בכת"י ודפו"ר: ושאין], ג) ב"ק יב. ב"מ מז. ב"ב עז: קנ: [לעיל ז. גיטין כב.], ד) ב"מ ד: ק: שבועות לח: מ:, ה) יבמות נג. ב"ב נא., ו) [לעיל ט ע"א], ז) ב"ב נא. [קסח], ח) [לעיל כ ע"א. בכורות יג ע"א], ט) ב"מ מו: מז: חולין פג. ערכין פא: בכורות יג: [לקמן כח:], י) ב"ב כז. קנ. פאה פ"ג מ"ו, כ) נ"ל ומעלהו, ל) [שבת נז ע"א, סוכה ו ע"ב], מ) [ברש"י שברי"ף: המלוה והנושא והנותן עם חבירו עליהן. ועיין רש"ש], נ) [ב"ב נד ע"ב], ס) [כתובות לג ע"א. ב"ק ט ע"א], ע) [ב"ב מג ע"א], פ) [ברש"י שברי"ף: מ"מ היכא דטענו מטלטלין וקרקעות וכו'], צ) [ברש"י שברי"ף: בשטר], ק) [ברש"י שברי"ף נוסף: למוכר], ר) [ברש"י שברי"ף: לגבות ממנו דמים המפורשים בשטר], ש) [ויקרא כז], ת) [לקמן כח ע"ב],

א) [דברים כו, טו], ב) [שם שם, י. ועיין ר"ש בפיאה פ"ג מ"ו ורש"י ב"ב כז ע"א],

ג) [ע' תוספות כתובות לא. ד"ה דאי וד"ה נימא ותוס' עירובין עט: ד"ה נריך ותוס' ב"ק כט: ד"ה אלא], ד) [ד"ה אע"פ], ה) ת"י, ו) [הלכה ה], ז) [ב"ב סד ע"א], ח) [שם ד"ה בחטה], ט) [בחס"ל, ובר"ש מדעסויא גורסים אינו מתודה. ועיין רש"א. אמנם הרש"ש מקיים גירסא שלפנינו], י) [עי' תוי"ט ד"ה ובבכורים שהניח דברי תוס' בצ"ע],

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תוס' ר"י הזקן

בחבילי זמורות. הגבוהים מן הארץ ג' טפחים ונתנוהו עליהם. ואיכא דאמרי בחבילי זמורות שהם מאכל הפיל ויראה אותן במקום גבוה ויגביה עצמו לאוכלם ונמצא שהגביהו. **מתני'.** נקנין. שאם מכר לו קרקע ומטלטלים, בקנין הקרקע קנה המטלטלים בלא משיכה כדמפרש בגמ'. **וזוקקין.** שאם טענו מטלטלים וקרקעות והודה במקצת, הואיל ונתחייב בשבועה מהמטלטלים דמודה [ב]מקצת במטלטלים חייב שבועה, נשבע נמי אף על כפירת קרקעות ע"י גלגול אע"פ שאין נשבעים על כפירת קרקעות. **גמ'. שאין כותבין.** שאין רגילים לכתוב שטר מכר. **לא קנה.** ואע"פ שנתן המעות יכולין לחזור בהם. **ואי פריש.** אחד מהם אמר בפירוש או מוכר או לוקח. אי אמר לוקח אי בעינא בכספא אקנה או בשטרא אקנה. (ואם) [או אם] התנה המוכר ואמר אי בעינא בשטרא תקנה אי בעינא בכספא תקנה ידו על העליונה של זה המתנה והוא יכול לחזור עד שיעשו את השטר והאחר אינו יכול לחזור משלקח הכסף. **על הנייר או על החרס.** וא"ת הרי כתב שיכול להזדייף הוא, וכ"ת בעדי מסירה והם יראו את השטר כשיתננו לו, הא קי"ל כר' אלעזר דאמר בגיטין פרק תנין [כב, ב] לא הכשיר ר' אליעזר אלא בגיטין אבל בשטרות לא. תריץ דלקנות השדה קנה אע"פ שהוא יכול להזדייף, ולטרוף ממשעבדי לא טריף עד דאיכא כתב שאינו יכול להזדייף. והכא אמרינן דקנה ואם הוא פקח עביד שטרא אחרינא. והעיקר שאם אין המוכר מודה לו בשטר לא קנה כל עיקר, והכא מיירי שהאחר מודה שהקנה לו זה הקרקע בזה השטר, והואיל ומודה לו שהקנה לו קרקע זה בזה השטר קנהו דניחא ליה בהני שהרי מוכרה מפני רעתה. מיהו אם פקח הוא קודם שיתן לו המעות יעשה לו שטר אחר. **מפני רעתה.** וגמר והקנה תכף שיעשה את השטר שהרי מפני שהיא קרקע רע מכרו ולא מפני שהיה צריך לדמים. רב אשי לא פליג במוכר שדהו מפני רעתה, אלא בא לדקדק לשון הברייתא דתני שדי מכורה לך שדי נתונה לך, דכולה במתנה איירי וכתב המתנה בלשון מכר דאחריות ט"ס הוא במכר ולא במתנה. ומשום הכי נתן לו בלשון מכר. **בישיבה.** היינו חזקה. איכא מ"ד דהואיל וגבי כסף אמרינן דבמקום שכותבין שטר לא קנה עד שיכתוב ויתן דמים הכי נמי בחזקה, ולא היא, דא"כ [למה] לא נתבאר בגמ' גבי חזקה כמו שביארנו גבי כסף ושטר, אלא חזקה לחודה מהניא דהואיל והניחו לעשות מעשה בגוף הקרקע ודאי גמר והקנה. וכן דעת הר"ם [מכירה פ"א ה"ח, עכ"מ]. **מיד ליד.** היינו משיכה. **תקנתא דרבנן.** דמשיכה קונה ולא מעות. **עם ערי.** בבני יהושפט כתיב, ע"י ערים שהקנה להם קנו המטלטלים.

רש"י

אי נמי. משכחת לה הגבהה אגב פיל: **בחבילי זמורות.** הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים [י]ומוליכין עליהם להגבהת שלשה טפחים הגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד[ט]: **מתני' שיש להם אחריות.** היינו קרקעות שאחריות כל אדם הלוה[מ] והנושה בחבירו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן: **בחזקה.** רפק ביה פורתא[ו] או דיש אמצרים[ס] או נעל או פרץ כל שהוא[ע]: **נקנין עם נכסים כו'.** אם מכר מטלטלין עם קרקע כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד משלשה קניינים נקנים מטלטלין עמה: **וזוקקים.** נכסים הללו שאין להם אחריות דקמיירי בהו תנא את הנכסים שיש להן כו'. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות לבדן כדנפקא לן בשבועות (דף מג:) [פ]היכא דטענו כלים וקרקעות ונתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהן. האי זוקקין אנכסים קאי שאין להם אחריות ולאו אבית דין: **גמ' ואימא עד דאיכא שטר.** בהדי כסף דכתיב קרא (ירמיה לב) וכתוב בספר וחתום: **לא שנו.** דקני בכספא לחודיה אלא במקום שאין רגילין לכתוב שטר מכירה: **לא קנה.** דכיון דרגילין [צ]בהכי לא סמכא דעתיה דלוקח עד דנקיט שטרא ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא: **ואם פריש.** אם רצוני יקנה לי כספי או יקנה שטרי: **אי בעינא כו'.** להכי אמר תרוייהו שיהא הוא יכול לחזור בו אבל המוכר לא יחזור כדמפרש ואזיל שאם בא המוכר לחזור יאמר לו אני רוצה שיקנה לי כספי ואם הוא בא לחזור יאמר לו איני רוצה שיהא כספי קונה עד שיבא השטר וכל זמן שלא קבלתי השטר אחזור בי: **את ספר המקנה.** אלמא יש קנין אף בספר לבדו: **עד שיתן דמים.** דלא גמר מוכר ומקנה עד דקביל דמים ואע"ג דקביל דמים בעי שטרא אלא היכא דפריש וכדאמרינן לעיל: **הרי זו מכורה ונתונה.** קא סלקא דעתך או או קתני: **מפני רעתה.** דניחא[ק] ליה דלקנייה ליה שטרא ללוקח כי היכי דלא מצי למיהדר ביה: **רב אשי אמר.** הך מתנית' בנותן מתנה מיירי וכולה חדא היא ולאו או או קתני אלא כך וכך כתב לו שדי מכורה ונתונה לך לייפות את כחו שאם יגבנה בעל חוב של נותן ממנה ישוב עליו לתבוע [ר]ממנו דמים המפורשים: **ושבו בעריכם.** גדליה בן אחיקם קאמר ליה: **בישיבה.** דתפשתם אשבו קאי: **מיד ליד.** דהיינו משיכה: **ולר' יוחנן דאמר.** בפרק הזהב: **דבר תורה מעות קונות.** כדאשכחן גבי הקדש ונתן הכסף וקם לו[ש]: **אמר לך.** מתני' לא תקשי לי דתקנתא דרבנן קתני תנא דמתני' שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אלא משיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה[ת]: **ויתן להם אביהם.** בבני יהושפט כתיב וסיפיה דקרא עם ערי מצורות ביהודה: **צבורין בו.** שיהו אותן מטלטלין מונחין בתוך קרקע: **ובוידוי** ל"ג דאף מי שאין לו קרקע מתוודה על המעשרות ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו[א] ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי[ב]:

ולכתוב

גמרא

אי נמי בחבילי זמורות: **מתני'** [א]נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה [ב]שאין[ב] להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה [ג]נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה [ד][ד]וזוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהן: **גמ'** בכסף מנלן אמר חזקיה אמר קרא [1]שדות בכסף יקנו ואימא עד דאיכא שטר דכתיב וכתוב בספר וחתום אי כתיב יקנו לבסוף כדקאמרת השתא דכתיב יקנו מעיקרא כסף קני שטר ראיה בעלמא הוא אמר רב [ה]לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה [ו]ואי פריש פריש כי הא דרב אידי בר אבין כי זבין ארעא אמר אי בעינא בכספא איקני אי בעינא בשטרא איקני אי בעינא בכספא איקני דאי בעיתו למיהדר לא מציתו הדריתו ואי בעינא בשטרא איקני דאי בעינא למיהדר הדרנא בי: ובשטר: מנלן אילימא משום דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים והאמרת שטר ראיה בעלמא הוא אלא מהכא [2]ואקח את ספר המקנה אמר שמואל לא שנו אלא [ז]בשטר מתנה אבל במכר לא קנה עד שיתן לו דמים מתיב רב המנונא [ה]בשטר כיצד [ח]כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בהם שוה פרוטה[ו] שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה הוא מותיב לה והוא מפרק לה [ז][ט]במוכר שדהו מפני רעתה רב אשי אמר במתנה ביקש ליתנה לו ולמה כתב לו לשון מכר כדי ליפות את כוחו: ובחזקה: מנלן אמר חזקיה אמר קרא [3]ושבו בעריכם אשר תפשתם במה תפשתם בישיבה דבי ר' ישמעאל תנא [4]וירשתם אותה וישבתם בה במה ירשתם בישיבה: ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה: מנלן דכתיב [5]וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד[ח] ולר' יוחנן [ט]דאמר [י]דבר תורה מעות קונות מאי איכא למימר תנא תקנתא דרבנן קתני: נכסים שאין להם אחריות: מנהני מילי אמר חזקיה דאמר קרא [6]ויתן להם אביהם מתנות וגו' עם ערי מצורות ביהודה איבעיא להו בעינן צבורים או לא אמר רב יוסף תא שמע [י]ר' עקיבא אומר [כ]קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים

ולכתוב

תוספות

אי נמי בחבילי זמורות. פי' בקונטרס משכחת לה להגבהת פיל בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ שלשה ומעלהו עליהן דהגבהת ג' הגבהה היא דנפיק לה מתורת לבוד ולפירושו בכלים לא מצי למימר דליקני מדין הגבהה שיניח כלים תחת רגליו דסתמייהו אין בעודיין שלשה טפחים ולפי' ר"ת דמפרש דהגבהה בטפח קני[ג] נ"ל סתם כלים אין בעודיין טפח וקשה אמאי נקט חבילי זמורות לנקוט אבנים או עצים ומפרש הרב משולם דלהכי נקט חבילי זמורות לפי שהן מאכל פיל כדאמרינן פרק מפנין (שבת דף קכח.) מטלטלין חבילי זמורות בשבת מפני שהן מאכל לפילין ומגביהין לפיל חבילי זמורות למעלה והוא קופץ ומגביה את עצמו מן הארץ ואוכלן ואין לתמוה אי חשיבא הגבהה בהכי דכה"ג אשכחן בפרק שילוח הקן[א] (חולין דף קמא:) כי היכי דליגביהו ולקנינהו[ב]: **אמר קרא שדות בכסף יקנו.** הא דלא (א) אייתי מקרא דכתיב גבי עפרון (בראשית כג) משום דדילמא ה"מ מנכרי שכל קנינו בכסף: **על הנייר או על החרס.** פי' לעיל (דף ט. ד): **ולמה כתב בלשון מכר כדי לייפות כחו.** וא"ת ולמה כתב לו בלשון מתנה בשלמא מכר משום אחריות אלא מה יפוי כח יש במתנה אי משום דבמתנה לית ביה משום דינא דבר מצרא הא אמר בפרק המקבל (ב"מ דף קח:) דמתנה דאית בה אחריות אית בה משום דינא דבר מצרא וי"ל דשני שטרות כותב לו[ג] אם צריך לאחריות מראה של מכר ואם צריך לדינא דבר מצרא מראה של מתנה ומצניע של מכר[ה] [ועוד נראה דמיירי שפיר בשטר אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך וכו'] ובירושלמי בפירקין[ו] מפרש דיפוי כח של מתנה היינו לגבי בור ודות דמוכר שדה בסתם לא מכר בור ודות[ז] אבל מתנה בעין יפה נותן הכל[ד]: **קרקע כל שהוא חייבת בפאה.** בירושלמי דמסכת פאה פריך על הך משנה עד שלא קצרה אינה חייבת בפאה ומשקצרה אין כאן שיור ומשני תפתר שהיה שם קנה א' ובו חמשה שיבולות מדלחיק לומר כן משמע דבכל שהוא (ב) חייבת בפיאה וכן משמע בסמוך דדחיק לאוקמא במחט ותלה בה מרגליות ובפרק לא יחפור (ב"ב דף כז:[ח]) מוקי לה בחטה דאי באילן לא מיחייב בבכורים אא"כ היה לו י"ו אמה לכל רוח כשיעור יניקה ותימה[ה] דהא חטה נמי יונקת שלשה טפחים כדמוכח בשמעתא דערוגה בפרק ר' עקיבא[ו] (שבת דף פה.) וי"ל אע"ג דיניקה עד שלשה טפחים מ"מ אין עיקר יניקתה[ז] אלא כנגדו וכה"ג אשכחן גבי אילן גופיה אע"ג ששרשים מתפשטים חוץ לי"ו אמה[ח] כדמוכח בלא יחפור (ב"ב שם) אפ"ה לא בעי אלא י"ו אמה דכך הוא עיקר יניקתו: **ובוידוי.** פי' בקונטרס דל"ג בוידוי[ט] דאף מי שאין לו קרקע מתודה על המעשר ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי וכן פר"י דל"ג ובוידוי ולא מטעם דרש"י אלא משום דבירושלמי (דפאה פ"ג) פריך אהא מילתא גופא אמאי לא תני ובוידוי[י] אלמא משמע דלא גרסינן ליה וגם משמע מי שאין לו קרקע[ט] מתודה כגון פירות לקוחין[י]:

ולכתוב

עין משפט נר מצוה

רעד א מיי' פ"א מהל' מכירה הל"ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קל סעי' א:

רעה ב מיי' שם פ"ג הל"א סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלא סעי' א:

רעו ג מיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רב סעי' א:

רעז ד מיי' פ"ה מהל' טוען ונטען הל"ג סמג עשין לה טוש"ע חו"מ סי' לה סעי' ה:

רעח ה מיי' פ"א מהל' מכירה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קל סעי' ז:

רעט ו מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעיף ח:

רפ ז מיי' פ"ג מהל' זכייה הל"א סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רמא סעי' א:

רפא ח מיי' פ"א מהל' מכירה הל"ז סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלא סעי' א:

רפב ט מיי' שם טור ש"ע שם סעי' ב:

רפג י מיי' שם פ"ג הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קלא ס"א

רפד כ מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ג:

תורה אור השלם

1. שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלַםִ וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ: ירמיהו לב מד
2. וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי: ירמיהו לב יא
3. וַאֲנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בַּמִּצְפָּה לַעֲמֹד לִפְנֵי הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן וְקַיִץ וְשֶׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וּשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר תְּפַשְׂתֶּם: ירמיהו מ י
4. כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ: דברים יא לא
5. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד
6. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מְצֻרוֹת בִּיהוּדָה וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר: דברי הימים ב כא ג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר וכו' אייתי מקרא. נ"ב ע"ל דף ב ד"ה א"נ שדות: (ב) ד"ה קרקע וכו' משמע דבכל שהוא ממש חייבת:

מוסף תוספות

א. גבי לוי בר סיסי דאקני ליה פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א"ל זיל טרוף אקן כי היכי דליתגבהו ותיקנינהו. תוס' הרא"ש. ב. שכל שנגבה מחמתו הרי הוא כאילו הגביהו בידו ממש וכדאמרינן גבי משיכה קורא לה והיא באה. ריטב"א. ג. בחד לשון מכירה ובחד לשון מתנה. תוס' ב"ב נא. ד. דתנן בפרק המוכר את הבית (ב"ב סה.) בד"א במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולם. תוס' הרא"ש. ה. כיון דכל שהוא דוקא חיטה נמי היכי מחייבא. תוס' הרא"ש. ו. וכיון שאין לו יניקה גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים כדאמרינן (ב"ב כו) באילן הנטוע תוך י"ו אמה שאין מביאין ממנו ביכורים. ריטב"א. ז. שהיא מכחשת את הקרקע. תוס' הרא"ש. וכיון דכן תו לא חשיב גזלן. ריטב"א. ח. עשרים וחמש אמה. תוס' הרא"ש. ט. דאי וידוי בכורים הא קתני בכורים ואי וידוי מעשר. ריטב"א. י. דקאמר עלה בירושלמי ר' מנא בעי ולמה לית אנן אמרין מי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי דכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו וכו'. תוס' הרא"ש.